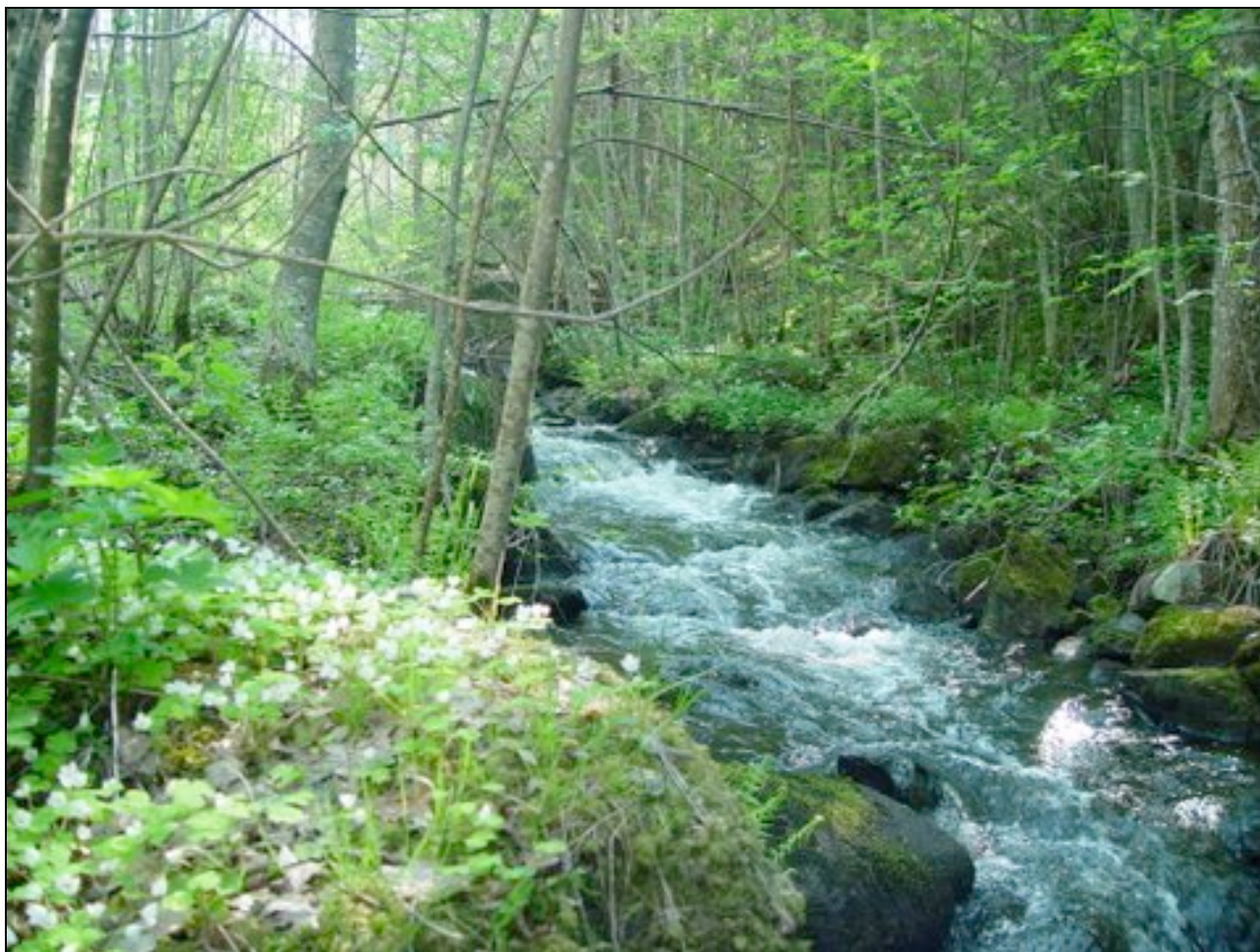

Visjon, mål og anbefalinger for Marka

(21.09.12)

Utarbeidet av Oslo og Omland Friluftsråd

Forord

Markaloven trådte i kraft 01.09.2009. For å bidra til en felles forståelse av loven i kommunene, i organisasjonene og blant politikerne, utarbeidet OOF i 2011 "Håndbok for markaloven".

Markaloven er grunnlaget og utgangspunktet for arbeidet med en flerbruksplan for Marka. Markaorganisasjonene representerer verneinteressene og interessene til alle som bruker Marka til friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Disse organisasjonene er derfor de nærmeste til å formulere visjon og mål for den langsiktige forvaltningen av Marka og til å foreslå de tiltak som bør gjennomføres for å oppfylle markalovens formål.

I møte 15.02.2011 ble det gitt tilslutning til OOFs forslag om å gjennomføre et flerbruksplanprosjekt for Marka. Prosjektet har to faser:

Fase 1 - Visjon, mål og anbefalinger

Fase 2 - Flerbruksplan 2012 - 2020.

Visjonsdokumentet er utarbeidet av :

Hans Petter Aas (prosjektleder), Kirsti Pedersen Gurholt , Jens Bugge, Asbjørn Olsen, Erling Christiansen, Jan Martin Larsen og Jan M. Fredriksen (sekretær).

Medlemskommunene er blitt orientert om flerbruksplanprosjektet.

Visjonsdokumentet har to ganger vært sendt organisasjonene til høring. Styret i OOF sluttbehandlet dokumentet 07.02.2012.

Arbeidet med flerbruksplanen startet i juni 2011. Den blir utarbeidet med grunnlag i visjonsdokumentets mål og anbefalinger.

Vi håper at dokumentet med visjonen "Marka – unik og umistelig for naturopplevelse, helse og trivsel", vil bli til nytte for de som arbeider med Markasaker og for alle som er interessert i forvaltningen av Marka.

Hans - Petter Aas
Styreleder i OOF

Innhold

1. Flerbruksplan for Marka – bakgrunn og utfordringer

- 1.1 Flerbruksplan for Marka – OOFs perspektiv
- 1.2 Grunnlag for utarbeidelse av en flerbruksplan
- 1.3 Bærekraftig perspektiv

2. Marka og de viktigste lovene

- 2.1 Marka - areal og beliggenhet
- 2.2 Markaloven
- 2.3 Naturmangfoldloven
- 2.4 Friluftsløven
- 2.5 Vannressursloven
- 2.6 Skogbruksloven og skogbruksforskriften

3. Regional utvikling og kunnskapsgrunnlag

- 3.1 Forventet befolkningsutvikling i Osloregionen fram mot 2030
- 3.2 Friluftsliv - tradisjoner og trender
- 3.3 Idrett i Marka
- 3.4 Naturopplevelser – forventninger, behov og livskvalitet
- 3.5 Tilgjengelighet og samfunnsplanlegging

4. Visjon for Marka

5. Mål for vern og flerbruk i Marka

- 5.1 Markagrensen
- 5.2 Naturens mangfold
- 5.3 Kulturlandskap og kulturminner
- 5.4 Skogen
- 5.5 Vann og vassdrag
- 5.6 Viltet
- 5.7 Menneskets fristed
- 5.8 Friluftsliv, naturopplevelse, idrett
- 5.9 Sørkedalen, Maridalen, Rausjøgrenda og markaplassene
- 5.10 Økt bruk og støtte til økt bruk
- 5.11 Åpenhet og medvirkning

6. Anbefalinger for forvaltning, vern, drift og tilrettelegging

- 6.1 Marka - grensen og infrastrukturanlegg
- 6.2 Naturens mangfold – forvaltning og vern
- 6.3 Kulturlandskap og kulturminner – forvaltning og vern
- 6.4 Skogen – forvaltning, skjøtsel og drift

- 6.5 Vann og vassdrag, fiskestell og fiske – forvaltning og tilrettelegging
- 6.6 Viltstell og høsting – forvaltning og jakt
- 6.7 Menneskets fristed
- 6.8 Sørkedalen, Maridalen, Rausjøgrenda og markaplassene – tiltak
- 6.9 Tiltak og støtte for økt bruk
- 6.10 Åpenhet og medvirkning

7. Anbefalinger for vern og tilrettelegging for friluftsliv og idrett

- 7.1 Prinsipper for tilrettelegging
- 7.2 Vern av spesielle områder for friluftsliv
- 7.3 Anbefalinger og krav til standard for anlegg og tiltak for friluftsliv og idrett

8. Prinsipp og anbefalinger for flerbruk

- 8.1 Prinsipp for flerbruk
- 8.2 Anbefalinger for flerbruk

9. Kraftlinjer, telefonledninger og antennestasjoner

10. Revidert skogbruksforskrift – vedlegg til Flerbruksplan for Marka

1. Flerbruksplan for Marka – bakgrunn og utfordringer

1.1 Flerbruksplan for Marka - OOFs perspektiv

Første september 2009 var en historisk dag. Da trådte *Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (markaloven)* i kraft.

OOF, Skiforeningen, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Den Norske Turistforening Oslo og Omegn og Østmarkas Venner sto alle samlet i sluttfasen av behandlingen i Stortinget. Dette ble avgjørende for å få loven vedtatt.

OOF utga våren 2010 "Håndbok for markaloven". Håndboka gir en god og veiledende juridisk/politisk forståelse av lovens formål og bruk.

Loven har nå vært praktisert i tre år.

Det er en løpende utfordring for offentlige myndigheter å finne en riktig avveining mellom friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Arbeid for å fremme og tilrettelegge for den ene aktiviteten, skal avveies og helst ikke gå på bekostning av hensynet til de to andre.

Særlig vil randsonen av Marka bli utsatt for kryssende interesser. I flere områder av Marka vil randsonen være nærturområde for mange. Større anlegg vil derfor kunne komme i konflikt med det mer tradisjonelle friluftslivet.

Oslo og Omland Friluftsråd har følgende formål:

"OOF er et samarbeidsorgan for frivillige organisasjoner, fylkeskommuner og kommuner, med formål å arbeide for friluftsliv og naturvern, herunder sikring og bruk av friluftsområder i Akershus, Buskerud, Oppland, Oslo og Østfold. OOF arbeider for at alle kan drive friluftsliv som helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig aktivitet i nærmiljø og i naturen for øvrig".

For OOF er det derfor viktig å utvikle en mest mulig samlende kunnskap og strategi for flerbruken i Marka. OOF ønsker å se mulighetene, virke samlende og ligge i forkant av utviklingen.

Gjennom åpen og kunnskapsbasert dialog og kommunikasjon har OOF tro på at markaorganisasjonene sammen, kan finne konstruktive og godt begrunnede flerbruksløsninger. Dette styrker mulighetene for å få politisk gjennomslag for viktige tiltak og aktiviteter i årene framover.

Derfor har OOF tatt initiativ til flerbruksplanprosjektet.

Gjennom arbeidet med visjon, mål, anbefalinger og flerbruksplanen, er det OOFs intensjon å gi alle organisasjonene

- nyttig og samlende kunnskap om Marka
- kunnskap om befolknings-, by- og regionutvikling

- kunnskap om tradisjoner og trender i bruk av Marka
- muligheter til å bidra til utarbeidelsen av en flerbruksplan for hele Marka

En åpen, demokratisk og kunnskapsbasert dialog hvor organisasjonene deltar hele veien, vil gjøre prosessen like viktig som sluttresultatet. Medlemsorganisasjonene får nyttig kunnskap om og et helhetlig perspektiv på deres egen organisasjons forskjellige forutsetninger og interesser og om Markas mangfold og muligheter. Målet er også å bygge opp tillit og skape grunnlag for et godt samarbeid.

Prosjektets dokumenter skal brukes internt og som grunnlag for å påvirke de politiske partiene, til innspill i de politiske planprosessene og i behandlingen av enkeltsaker i kommunene, hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus og i Miljøverndepartementet.

1.2 Grunnlag for utarbeidelse av Flerbruksplan for Marka

Med begrepet flerbruk av skog mener OOF en utnyttelse av et skogområde til flere ulike formål samtidig, for eksempel virkesproduksjon, friluftsliv, idrett, naturopplevelse, dyreliv, beitebruk og vannhusholdning. Fra et samfunnsmessig synspunkt kan en se disse ulike ytelsene fra skogen som i prinsippet likeverdige funksjoner. Etter flerbruksprinsippet er det den samlede samfunnsmessige nytteverdi av skogområdene som teller.¹

Miljøverndepartementet utarbeidet i 1976 et utkast til "Flerbruksplan for Osloområdet". Oslo og Omland Friluftsråd, Skiforeningen og Naturvernforbundet deltok i departementets rådgivende utvalg. Miljøverndepartementet uttalte følgende:

"Departementet har ikke funnet å kunne utarbeide en flerbruksplan for hele Osloområdet med den samme detaljeringsgrad som Oslo kommuneskogers flerbruksplan. Utarbeidelsen av en detaljert plan ville bli en meget omfattende og komplisert oppgave som både ville kreve inngående lokalkunnskap til planområdet og et omfattende markarbeid".

Regjeringen fremmet i 1980-81 en Odelstingsproposisjon om ny markalov, men den ble trukket tilbake av Stortinget i 1981.

Oslo bystyre behandlet 22.06.2005 "Mål og retningslinjer for forvaltning og drift av Oslo kommunes skoger" og 20.06.2007 "Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger 2007 - 2015".

Oslo og Omland Friluftsråd, Oslo Idrettskrets, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Skiforeningen og Den Norske Turistforening Oslo og Omegn deltok i Friluftsetatens rådgivende "Målsettings- og flerbruksplanutvalg".

Begge sakene var til høring hos OOF og medlemsorganisasjonene, før de ble fremmet for politisk behandling.

¹ Kilde: Mål og retningslinjer for Oslo kommunes skoger 2005.

Friluftsrådets flerbruksplanprosjekt bygger på de omtalte dokumentene og den samme todelte behandlingsprosessen som for Oslo kommunes skoger. Retningslinjene og en del av det flerbruksplanmaterialet som OOFs medlemsorganisasjoner var med å utarbeide i Flerbruksplan for Oslo kommunes skoger, er benyttet som grunnlag i flerbruksplanprosjektet.

Mens arbeidet med flerbruksplanen på 1970-tallet i hovedsak handlet om å avveie, forene og finne gode løsninger som sikret både det tradisjonelle turfriluftslivets-, det moderne skogbrukets- og andre næringers interesser i Marka, handler utfordringene i dag også om å avklare og ta hensyn til at ulike former for friluftsliv og idrett kan ha ulike interesser knyttet til tilrettelegging og bruk i de samme områder.

1.3 Bærekraftig perspektiv

Selv om innholdet i bærekraftbegrepet har vært gjenstand for debatt og uenighet, inneholder de fleste charter og handlingsprogram som omhandler bærekraft visse felles prinsipper. Av disse er følgende aktuelle for Marka:²

- sikker evaluering av naturverdier og bevaring av natur
- folkelig deltakelse i beslutningsprosesser
- bevaring av biologisk mangfold
- rettferdighet mellom generasjoner
- forpliktelse til bruk av beste praksis
- behov for god planlegging

² Kilde: Wikipedia.

2. Marka og de viktigste lovene

2.1 Marka – areal og beliggenhet

Marka er ca. 1.700.000 dekar (1700 km²) og består av følgende 11 store og til dels sammenhengende skogområder i Oslo-regionen:

- Kjekstadmarka – 47.000 dekar
- Vardåsmarka – 4.800 dekar
- Vestmarka – 108.000 dekar
- Krokskogen – 303.000 dekar
- Bærumsmarka – 68.000 dekar
- Nordmarka – 425.000 dekar
- Lillomarka – 52.000 dekar
- Romeriksåsene – 308.000 dekar
- Gjelleråsmarka – 11.000 dekar
- Østmarka – 256.000 dekar
- Sørmarka – 118.000 dekar

Marka ligger i fem fylker og 19 kommuner. Totalarealet fordeler seg slik på fylkene:

- Oslo – 310.000 dekar
- Akershus – 850.000 dekar (Oslo, Asker, Bærum, Nittedal, Nannestad, Gjerdrum, Skedsmo, Lørenskog, Rælingen, Enebakk, Ski, Oppegård)
- Buskerud – 325.000 dekar (Røyken, Lier, Hole, Ringerike)
- Oppland – 210.000 dekar (Jevnaker, Lunner)
- Østfold – 25.000 dekar (Hobøl)

Marka utgjør bare ca. 0,5 % av Norges areal, men er friluftsområde for ca. 25 % av landets befolkning.

2.2 Markaloven

Lov om naturområder i Oslo og nærliggende kommuner (Markaloven) trådte i kraft 01.09.2009.

Geografisk avgrensning av Marka

Grensene for markaområdene er fastsatt i lovens § 2 og er inntegnet på Miljøverndepartementets digitale kart "Markagrensen" datert 02.04.2009.

Det åpnes for at grensene kan justeres, og også for at loven kan gjøres gjeldende for nærliggende områder av tilsvarende verdi for friluftslivet, ved særskilt forskrift fastsatt av Kongen i statsråd, dvs. regjeringen.

Lovens formål (§ 1):

"Formålet med loven er å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett. Loven skal sikre Markas grenser og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner. Det skal samtidig tas hensyn til bærekraftig bruk til andre formål."

De tre målområdene – friluftsliv, naturopplevelse og idrett – er i utgangspunktet likestilt. Med forvaltningen av markaområdene må det foretas en *avveining*, slik at ikke fremme og tilrettelegging for den ene aktiviteten skjer på bekostning av hensynet til de to andre. Hensynet til å fremme og tilrettelegge for idrett gjelder bare idrett som kan innpasses i Marka.

Skogbruket og skogsdriften i Marka omfattes ikke av markaloven og vil fortsatt være regulert av skogbruksloven med forskrifter. Også for landbruket gjelder viktige unntak.

Bygge- og anleggsforbud

Etter lovens § 5 gjelder et alminnelig forbud mot bygge- og anleggstiltak i Marka. Ved "tiltak" menes det samme som etter plan- og bygningslovens § 1-6. Loven nevner en del eksempler på slike, herunder også "terrenginngrep og endring av eiendom". Tiltak i landbruket og skogbruket og enkelte offentlige infrastrukturtiltak er unntatt fra forbudet.

Etter § 7 kan også enkelte tiltak som fremmer friluftsliv og idrett – som anlegg av stier og løyper og idrettsanlegg "som kan innpasses innenfor lovens formål" – tillates i Marka. Forutsetningen er at tiltaket har grunnlag i kommunal areal- eller reguleringsplan stadfestet av Miljøverndepartementet. Lovens § 6 gir regler om dette.

Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper (§ 9).

Markalovens § 9 gir her nærmere regler. Anlegging av stier og løyper i Marka krever, for det første, tillatelse av forvaltningsmyndigheten, vanligvis kommunen (lovens § 3 jfr. § 14). Anlegging av større løyper krever dessuten reguleringsplan etter plan- og bygningsloven kapittel 12.

Lovteksten sier ikke noe nærmere om hva som skal regnes som "større løyper" som nødvendigvis krever reguleringsplan. I forarbeidene til markaloven (Ot. prp. nr. 23 (2008-2009) og Innst. O. nr. 58 (2008-2009)) er det imidlertid uttalelser som kan gi nærmere veiledning om dette. Ved tvil om tiltaket krever reguleringsplan, kan saken kreves avgjort av Fylkesmannen i Oslo og Akershus. Avgjørelsen kan ikke påklages.

Avgjørende her vil altså bli forvaltningsmyndighetenes praktisering av loven på dette punkt. I OOFs håndbok for markaloven er vurderingen av kravet om reguleringsplan oppsummert slik:

"Departementet i lovproposisjonen og flertallet i stortingskomiteen var enige om at løypeanlegg som medfører terrenginngrep i form av sprengning, masseforflytning eller tilførsel av eksterne masser som hovedregel vil kreve reguleringsplan. Og dette kravet må etter vår mening stilles også ved omlegging av en eksisterende "større løype", for eksempel for å komme rundt et vann og blaute myrer med prepareringsutstyr.

Dette betyr ikke at enhver sprengning, masseforflytning eller tilførsel av eksterne masser tilsier utarbeidelse av reguleringsplan. Mindre inngrep skal som hovedregel ikke kreve reguleringsplan. Endringen må være av et visst omfang, slik at det ikke bare er et mindre inngrep. Her må det gås opp en grense i praksis".

Markalovens § 9 fastslår ellers at anlegging, rydding, merking og preparering av permanente stier og løyper krever samtykke fra grunneier, eventuelt fester, og gir en del nærmere bestemmelser om dette. Det åpnes i § 9 også for at Miljøverndepartementet kan gi supplerende forskrifter om anlegging, rydding, merking og preparering av stier og løyper i Marka.

I markalovens § 12 er departementet også gitt en særskilt fullmakt til å gi forskrift om *"hensynsfull bruk av Marka"*. Forskriften skal, heter det, *"bidra til å bevare og utvikle et godt forhold mellom brukere av Marka innen henholdsvis friluftsliv, idrett og næringsutøvelse i tillegg til hytteeiere og fastboende"*, og det skal legges vekt på *"at flerbruken i Marka skal foregå innenfor rammen av bærekraftig bruk"*. Det bestemmes også (§ 13) at forslag til forskrift om hensynsfull bruk kan utarbeides av Markarådet.

Forskriftsfullmaktene i § 9 og i § 12 er hittil ikke tatt i bruk av Miljøverndepartementet.

Motorferdsel i Marka (§ 10)

Motorferdsel i utmark og vassdrag er i Norge regulert ved egen lov (lov nr. 82/1977), som gjelder for hele landet. For Markas del er slik ferdsel regulert ved en særskilt paragraf – markaloven § 10.

Bestemmelsen fastslår at motorferdsel i Marka er forbudt med mindre annet følger uttrykkelig av loven. Ferdsele skal foregå varsomt og på tidspunkter som i minst mulig grad medfører ulempe for friluftslivet, skader i terrenget eller forstyrrelser for dyrelivet.

Ved motorferdsel forstås loven all bruk "av kjøretøy (bil, traktor motorsykel, beltebil, snøsooter o. l.) og båt eller annet flytende eller svevende fartøy drevet med motor, samt landing og start med motordrevet luftfartøy". "Utmark" defineres på stort sett samme måte som i friluftsloven (se nedenfor). Særlig skal merkes at vei i utmark som ikke er opparbeidet for kjøring med bil, og opparbeidet vei som ikke er brøytet for bilkjøring, regnes som utmark.

På disse alminnelige vilkår tillates motorferdsel i forbindelse med en del (i alt 13) særskilte formål, som oppregnes i lovteksten. Oppregningen sammenfaller langt på vei med oppregningen av tillatte ferdselsformål i den alminnelige motorferdselloven av 1977, men noen er spesielle for markaloven – bl.a. nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av hytter som er åpne for almenheten, vedlikehold (herunder vel også preparering) av eksisterende løyper samt "anlegg av nye løyper og utvidelse av eksisterende løyper som er godkjent etter denne lov".

Motorisert ferdsel på de private skogsveiene i Marka omfattes ikke av forbudsreglene i § 10, heller ikke kjøring til private hytter. Men bestemmelsen gir Miljøverndepartementet en adgang til ved særskilt forskrift å fastsette begrensninger også i slik ferdsel "for andre enn fastboende og besøkende til disse", forutsatt at ferdselen ikke har nødvendighetsformål. Noen slik forskrift er hittil ikke utferdiget.

Særskilt vern av friluftslivsområder (§ 11)

Markaloven § 11 gir adgang til å verne enkelte områder i Marka ”som på grunn av *naturopplevelsesverdier har særskilte kvaliteter for friluftslivet*”, som friluftslivsområder. For slike områder kan det også fastsettes regler om skjøtsel og bruk, dvs. som legger bånd på skogsdriften. Vedtak om vern skal treffes av Kongen i statsråd, dvs. av regjeringen. For å forhindre skade på verneverdier mens verneprosessen pågår, kan departementet treffe bestemmelser om midlertidig vern.

I Ot.prp. nr. 23 (2008-2009) på sidene 28-29 og 43 flg. har departementet fremkommet med uttalelser om hvilke kriterier som kan tilsi at et område av Marka skal gis særskilt vern som friluftslivsområde. Slikt vern vil, sier departementet, være ”et viktig og nødvendig element for å verne Markas unike kvaliteter for friluftsliv og naturopplevelse”. Det pekes i denne forbindelse spesielt på at skogbruket og skogsdriften er unntatt fra lovens øvrige vernebestemmelser. Flertallet i Stortinget sluttet seg til disse uttalelsene.

Etter markalovens ikrafttreden har flere av de frivillige organisasjonene, bl.a. NOA, overfor departementet fremmet begrunnede forslag om områder i Marka som bør være aktuelle for vern som friluftslivsområder. Forslagene er f.t. under utredning og behandling hos Fylkesmannen i Oslo og Akershus.

Markarådet (§ 13)

Etter markaloven § 13 kan departementet oppnevne ”et råd for markasaker” - Markarådet. Rådet skal arbeide for å fremme formålet med loven og kan av eget tiltak ta opp saker til behandling. Spesielt nevnes

- a) søknader om tillatelse i større saker og dispensasjon
- b) forslag til planer
- c) forslag til vern av friluftslivsområde i h.h.t. lovens § 11.

Markarådet kan utarbeide forslag til forskrift om hensynsfull bruk av Marka.

Miljøverndepartementet fastsatte høsten 2011 følgende vedtekter for Markarådet: ”Markarådet oppnevnes med hjemmel i markalovens § 13.

Markarådet skal ivareta de oppgaver som framgår av markaloven § 13. Rådets virkeområde omfatter det område som til enhver tid ligger innenfor markagrensen slik den er fastsatt ved lov eller forskrift.

Markarådet består av 18 medlemmer med personlige varamedlemmer som oppnevnes av Miljøverndepartementet for fire år om gangen. Rådet skal ha seks representanter fra kommuner fordelt på fylker og regioner, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus, Oslo og Omland Friluftsråd, Skiforeningen, DNT Oslo og Omegn, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Oslo Idrettskrets og Akershus Idrettskrets, Norges Skogeierforbund, Norskog, Norges Bondelag, en felles representant for velforeningene og en felles representant for hytteeierne.

Markarådet skal være en arena for gjensidig informasjon og utveksling av erfaringer og synspunkter mellom offentlige myndigheter, frivillige organisasjoner, grunneiere og beboere

om praktisering av markaloven. Rådets arbeid skal være rettet mot overordnede utfordringer knyttet til en enhetlig forvaltning av Marka.

Markarådet kan ta opp og gjøre forvaltningsmyndigheten oppmerksom på prinsipielle og overordnede problemstillinger, samt avgi uttalelser, også i konkrete saker. Markarådet skal være en kanal for å legge fram synspunkter fra ulike interessegrupper i Marka. Forvaltningsmyndigheten kan søke råd vedrørende overordnede prinsipper og føringer i en tidlig fase.

Rådet skal avholde minst to møter per år. Ut over dette fastsettes møter når leder eller minst to av medlemmene ber om det. Innkalling til møtene skal skje skriftlig ved brev eller elektronisk og det skal redegjøres for de sakene som skal behandles.

Vedtak skjer ved alminnelig flertall av de avgitte stemmene. Mer enn halvparten av medlemmene i rådet må være tilstede. Ved stemmelikhet har lederen dobbel stemme. Det føres protokoll over vedtak i rådet. Utkast til protokoll sendes medlemmene for godkjenning snarest etter møtene. Godkjent protokoll sendes Miljøverndepartementet og andre instanser som berøres av de sakene som er omtalt i protokollen.

Fylkesmannen i Oslo og Akershus er sekretariat for rådet. Miljøverndepartementet kan gi nærmere retningslinjer for virksomheten i rådet.”

Markarådet hadde konstituerende møte 28.11.2011. Ordfører Kjell Børre Hansen - Ringerike kommune ble valgt til leder og Hans-Petter Aas - OOF til nestleder.

Forvaltning og saksbehandling

I Markaloven § 3 fastslås det at Miljøverndepartementet er øverste forvaltningsmyndighet etter loven. Departementet ”kan legge nærmere angitte oppgaver - - til den enkelte fylkesmann, fylkeskommune, kommune eller Direktoratet for naturforvaltning”.

Markalovens forutsetning er likevel at den enkelte markakommune som hovedregel vil være ansvarlig for saksbehandlingen i første instans. Kommunen vil således også for områder i Marka være planmyndighet etter plan- og bygningsloven. Kommunen vil da bl.a. måtte ta stilling til om et planforslag eller et omsøkt tiltak i Marka er i samsvar med markalovens bestemmelser, eventuelt om det kan gis dispensasjon for tiltaket. Nærmere bestemmelser om dette har vi i lovens § 14 og § 15. I § 16 finner vi reglene for klage over kommunens vedtak.

Etter § 14 kan tillatelse til tiltak omfattet av loven bare gis ”dersom fordelene ved tiltaket må anses større enn de skader og ulemper tiltaket vil medføre for friluftslivet, naturmiljøet eller de allmenne interesser for øvrig”.

Etter § 15 har kommunen – og departementet – adgang til å gi varig eller midlertidig dispensasjon fra enkelte av markalovens bestemmelser - nemlig etter § 4 (vedtak om arealformål etter plan- og bygningsloven), § 5 (bygge- og anleggsforbudet), § 7 første ledd (visse tiltak i h.h.t. kommunale planer) samt § 10 (forbudet mot motorferdsel). Men vilkårene er strenge:

”Dispensasjon kan bare gis dersom hensynene i lovens formålsbestemmelse ikke blir vesentlig tilsidesatt, og fordelene ved å gi dispensasjon etter en samlet vurdering anses for å være klart større enn ulempene for friluftslivet, naturmiljøet eller allmenne interesser. Det kan ikke dispenseres fra kravet om utarbeidelse av reguleringsplan etter plan- og bygningsloven eller andre saksbehandlingsregler. Bestemmelsene om dispensasjon i plan- og bygningsloven gjelder ikke.”

Det bestemmes også i § 15 siste ledd at kommunen kan ikke dispensere fra planer, lovens bestemmelser om planer eller forbudet i § 5 *”når en direkte berørt statlig eller regional myndighet har uttalt seg mot at det blir gitt dispensasjon”* - for eksempel dersom vedkommende fylkesmann har gitt slik uttalelse. Ifølge § 16 kan vedkommende fylkesmann og fylkeskommunen av eget tiltak påklage kommunens dispensasjonsvedtak og andre vedtak som kommunen fatter i medhold av markaloven.

Ved lovens § 16 er Fylkesmannen i Oslo og Akershus gjort til klageinstans for alle markakommunenes vedtak etter markaloven. Samme fylkesmannsembete skal også være klageinstans for kommunenes vedtak etter skogbruksloven og skogbruksforskriften for Osloområdet. Lovgiverens begrunnelse for at all klagebehandling på denne måten skal samles ved ett fylkesmannsembete er å sørge for at forvaltningspraksis i saker etter markaloven skal bli mest mulig samlet og helhetlig.

Ved markaloven § 16 siste ledd er det uttrykkelig fastsatt at organisasjoner som har friluftsliv, idrett, naturvern eller kulturvern som formål kan påklage vedtak fattet av kommunene etter lovens § 5, § 7 første ledd, § 9 og § 10. For øvrig gjelder de alminnelige reglene om klage i forvaltningsloven (lov 10.02.1967).

I markalovens kapittel 6 (§§ 17 flg.) er det gitt bestemmelser om tilsyn og kontroll med at lovens bestemmelser blir overholdt, om retting og avbøtende tiltak mht lovstridige forhold, om evt. tvangsmulkt og straff, m.v. Det vises her til loven.

2.2 Naturmangfoldloven

Lov om forvaltning av naturens mangfold – naturmangfoldloven – ble vedtatt av Stortinget i 2009 satt i kraft fra 01.07.2009. Den avløser tidligere lov 19.06.1970 nr. 63 om naturvern. En av bestemmelsene - § 17 a om avliving av rovdyr i visse situasjoner – er blitt endret i 2010. Loven er på initiativ av Miljøverndepartementet blitt fulgt opp av en rekke særskilte forskrifter, om bl.a. fiske etter innlandsfisk, forvaltning av rovvilt, vern og fredning av ulike truede arter, utvalgte naturtyper, delegering av myndighet til Direktoratet for naturforvaltning, m.v.

Oversikt over loven

Formålsparagrafen (§ 1) er vidtfavnende:

”Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.”

Lovens geografiske virkeområde er i hovedsak norsk landterritorium med innsjøer og vassdrag, og Norges territorialfarvann (§ 2).

Ved "naturmangfold" forstås loven "biologisk mangfold, landskapsmessig mangfold og geologisk mangfold, som ikke i det alt vesentlige er et resultat av menneskers påvirkning" (§ 3). Også "biologisk mangfold" og andre av lovens uttrykk er her nærmere definert.

Av de etterfølgende paragrafer (i alt 78) nevnes særlig Kap. II: Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk (se nærmere nedenfor), Kap. III og IV: Artsforvaltning og behandling av fremmede organismer, Kap. V: Områdevern, d.e. opprettelse av verneområder, som nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater og biotopvern (avløser bestemmelsene i tidligere naturvernlov 1970 om slike verneområder), og Kap. VI: Utvelgelse av visse naturtyper undergitt særskilt forvaltning. § 54 gir her bestemmelser om meldeplikt for skogbrukstiltak som berører slike utvalgte naturtyper.

Kap. VIII omhandler myndigheter og forvaltning av loven.

Betydningen for Marka

Enkelte av bestemmelsene i lovens kap. II som skal sikre bærekraftig bruk av naturen vil måtte få betydning for den fremtidige forvaltning og bruk av markaområdene. Det gjelder særlig:

§ 6 (generell aktsomhetsplikt): "Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5 (d.e. forvaltningsmålene for naturtyper og for arter)."

§ 7 (prinsipper for offentlig beslutningstaking): "Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen."

§ 8 (kunnskapsgrunnlaget): "Offentlige beslutninger som berører artsmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen."

§ 9 (føre-var-prinsippet): "Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmiljøet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak."

§ 10 og § 11: Krav til vurdering av den samlede belastning som naturmiljøet vil bli utsatt for, og om at tiltakshaver normalt skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skader på naturmiljøet.

§ 12: (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder): "For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og

lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.”

Kapitel IX har endelig bestemmelser om håndhevingen av lovens pålegg og forbud, og om sanksjoner ved overtredelse.

2.3 Friluftsløven

Lov om friluftslivet – friluftsløven – ble vedtatt og satt i kraft i 1957. Den er lovgrunnlaget for den allmenne ferdselsretten i Norge. Loven har vært endret og utvidet flere ganger, senest i 2011 (endringen i kraft fra 01.01.2012).

Lovens formål (§ 1) er *”å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes.”*

Ferdselsretten

Loven skiller mellom ferdsel i utmark og i innmark. Ferdsel i utmark (§ 2):

”I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig aktsomhet.

Det samme gjelder ferdsel med ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet, såfremt ikke kommunen med samtykke av eieren eller brukeren har forbudt slik ferdsel på nærmere angitte strekninger. Kommunens vedtak må stadfestes av fylkesmannen.”

Ferdsel i innmark (§ 3):

”I innmark kan enhver ferdes til fots i den tid marken er frosset eller snølagt, dog ikke i tidsrommet fra 30. april til 14. oktober. Denne ferdselsrett gjelder likevel ikke på gårds plass eller hustomt, inngjerdet hage eller park og annet for særskilt øyemed inngjerdet område hvor allmennhetens vinterferdsel vil være til utilbørlig fortrengsel for eier eller bruker.

Eier eller bruker kan – uansett inngjerding – forby ferdsel over hage, plantefelt, høstsådd aker og gjenlegg (attlegg) også når marken er frosset eller snølagt, såfremt ferdselen er egnet til å volde nevneverdig skade.”

§ 3 åpner også for at forbudstiden angitt i første ledd av fylkesmannen kan settes kortere eller lengre enn fra 30.april til 14. oktober.

Ved lovendringen i 2011 ble ferdselsretten utvidet ved en ny § 3a om ferdsel på vei eller sti i innmark:

”Ferdsel i innmark som fører til utmark,

a) til fots på vei eller sti,

b) på vei eller opparbeidet sti med ride- eller kløvhest, tråsykkel, kjelke eller liknende, med unntak av organisert aktivitet som sykkeløp eller rideklubbaktivitet er tillatt hele året, hvis ferdselen kan skje uten å passere gjennom gårds plass eller over hustomt eller uten på annen måte å være til utilbørlig fortrengsel eller ulempe for eier eller bruker.”

Eier eller bruker kan likevel forby ferdsel som nevnt "hvis ferdselen er egnet til å volde nevneverdig skade". Kommunen kan også, med samtykke av eier/bruker og med stadfesting av fylkesmannen, forby slik ferdsel.

Utmark/innmark

Disse betegnelse er i frilftslovens § 1a definert slik: *"Som innmark eller like med innmark reknes i denne lov gårds plass, hustomt, dyrket mark, engslått og kulturbeite samt liknende område hvor allmenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrenghet for eier eller bruker. Udyrkete, mindre grunnstykker som ligger i dyrket mark eller engslått eller er gjerdet inn sammen med slikt område, reknes også like med innmark. Det samme gjelder område for industrielt eller annet særlig øyemed hvor almenhetens ferdsel vil være til utilbørlig fortrenghet for eier, bruker eller andre. Med utmark mener denne lov udyrket mark som etter foregående ledd ikke reknes like med innmark."*

Skog- og naturområdene i Marka vil vanligvis være å betegne som utmark i lovens forstand. Her gjelder altså ferdselsretten etter § 2 fullt ut når man ferdes til fots, og på sykkel eller til hest med de begrensninger loven nevner.

Frilftslovens etterfølgende paragrafer

Av disse nevnes her:

§ 4: Eier av privat vei kan forby ferdsel med motorkjøretøy og hestekjøretøy og parkering av motorvogn på eller langs veien. Ved offentlig vei er parkering i utmark tillatt såfremt den ikke volder nevneverdig skade eller ulempe.

§ 5: Bestemmelser om allmennhetens høstingsrett til ville planter, bær og sopp under ferdsel i utmark.

§§ 6 – 8: Bestemmelser om ferdsel på sjøen og i vassdrag, landsetting og fortøyning av båt, samt om bading fra stand i utmark.

§ 9: Bestemmelser om rasting og telting, særlig i utmark.

§ 11: Regler om ferdselskultur og om bortvisningsrett for eier.

§ 15: Kommunens adgang til, med eier samtykke å fastsette adferdsregler på visse friluftsområder.

Etterfølgende paragrafer gir bl.a. bestemmelser om de offentlige organene for friluftslivsforvaltningen og deres oppgaver (§§ 21 og 22) m.v.

Lovens § 35 gir kommunen en adgang til selv å varde og merke opp ruter og turstier i utmark.

Kommunen, eller eventuelt departementet kan når det gjelder turstier som berører flere kommuner, også gi organisasjoner som har til formål å fremme reise- og friluftsliv, rett til å varde og merke opp ruter og turstier i utmark, og til å bygge klopper eller bruer og sette i verk andre tiltak for å lette allmennhetens ferdsel langs disse.

Det gis også i § 35 regler om forholdet til grunneier (eller bruker) når det gjelder slike tiltak, og om eventuell erstatning til disse.

Merknad: Det er noe uklart hvilken anvendelse friluftslovens § 35 har i Marka ved siden av tilsvarende bestemmelser i markalovens § 9.

2.4 Vannressursloven

Lov om vassdrag og grunnvann av 24.11.2000 angir rammen for vern av vassdrag. Vassdragene i Marka ble vernet i den første verneplanen for vassdrag i 1972. Vernet ble utvidet noe i verneplan III i 1984. Forvaltningen av vernede vassdrag reguleres dels av vannressursloven og dels av rikspolitiske retningslinjer for vernede vassdrag. Vannressursloven har regler for tiltak i vassdrag. Tiltak som berører allmenne interesser er konsesjonspliktige.

2.5 Skogbruksloven og skogbruksforskriften for Marka

Skogbruksforskriften for Marka ble fastsatt ved Kgl. res. av 2. april 1993 med hjemmel i § 17 b i Lov om skogbruk og skogvern av 21. mai 1965 (skogbruksloven) med senere endringer. Forskriften er endret av Landbruksdepartementet 16. februar 1994.

Skogbruksforskriftens formålsparagraf:

”Formålet med denne forskrift er å sikre at utøvelse av skogbruk i Marka bidrar til å bevare og utvikle områdets kvaliteter knyttet til friluftsliv, naturmiljø, landskap, kulturminner og vannforsyning”.

Stortinget har forutsatt at forskriften skal revideres i tråd med markaloven. Landbruks- og matdepartementet er ansvarlig for å følge opp Stortingets pålegg.

Oslo og Omland Friluftsråd har sammen med Naturvernforbundet i Oslo og Akershus utarbeidet et forslag til revidert skogbruksforskrift, som er sendt Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet. Forslaget har fått tilslutning fra DNT Oslo og Omegn, Østmarkas Venner, Oslo Elveforum, NJFF-Oslo og Kontaktutvalget for velforeningene i Oslo.

3. Regional utvikling og kunnskapsgrunnlag

3.1 Forventet befolkningsutvikling i Markaregionen fram mot 2030³

Statistisk Sentralbyrås (SSB) statistikk pr. 01.01.2010 for innbyggere i de kommunene som har areal i Marka, viser at disse til sammen har en befolkning på ca. 1 million.

SSB har framskrevet folkemengden til 2020 og 2030 basert på alternativ "middels vekst". I 2020 forventes innbyggertallet å være ca. 1,2 millioner og i 2030 ca. 1,4 millioner.

Kommune	2010	2020	2030
Oslo	586 860	650 000	790 000
Asker	54 623	61 000	68 000
Bærum	111 213	125 000	140 000
Nittedal	20 939	23 000	26 000
Nannestad	10 927	12 000	14 000
Gjerdrum	5 821	7 000	8 000
Skedsmo	47 723	58 000	70 000
Lørenskog	32 730	36 000	40 000
Rælingen	15 591	17 000	19 000
Enebakk	10 176	11 500	13 000
Ski	28 023	31 000	34 000
Oppegård	24 882	27 000	30 000
Røyken	18 894	22 000	25 000
Lier	23 267	25 000	28 000
Hole	5 976	7 000	8 500
Ringerike	28 806	31 000	33 000
Jevnaker	6 262	6 500	6 800
Lunner	8 600	9 000	9 500
Hobøl	4 742	5 000	5 500
Sum	1 046 255	1 164 000	1 367 500
Økning fra 2010		118 000	320 000

Ifølge Statens kartverk (2009) er det registrert 1583 boenheter med fast helårsbeboelse i Marka. Sørkedalen, Maridalen, Losby og Rausjøgrenda er gamle bosettingsområder og viktige kulturlandskapsområder. Sørbråten og Solemskogen er to områder i Marka med over 100 år gammel bosetningshistorie og som består av en blanding av helårsboliger og hytter, men med boliger i flertall. Det er i dag til sammen ca. 600 fastboende på disse to stedene. Maridalen, Sørbråten og Solemskogen ligger i Maridalsvannets nedslagsfelt. Sammenhengende mellom befolkningsvekst/tetthet og sosiokulturelle levekår er komplekse. Det blir definitivt flere innbyggere i Oslo-regionen, som trenger nye boliger, arbeidsplasser og annen infrastruktur, og som også vil ha behov for grønn fritid. Samtidig

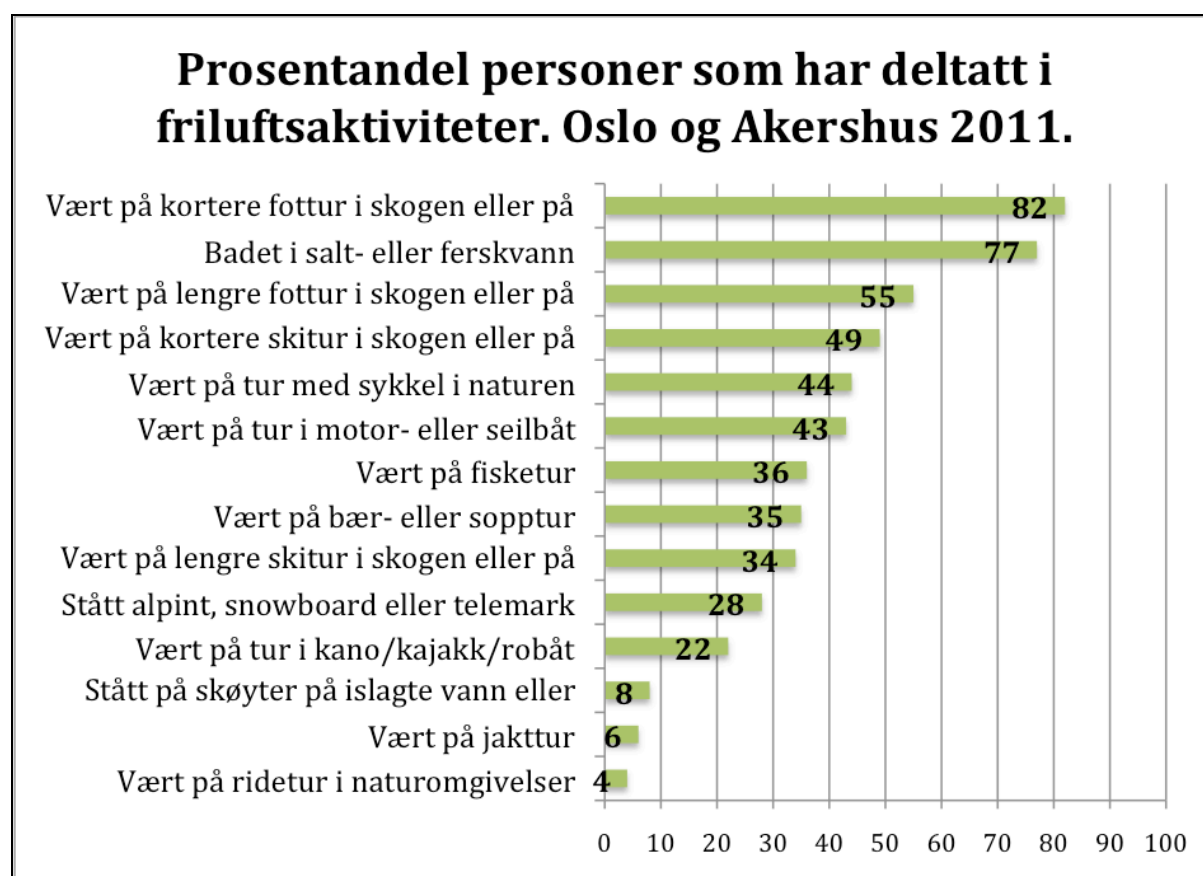
³ Kilde: SSB - middel vekst.

skal markagrensen stå fast. Befolkningsveksten kommer neppe til å fordele seg jevnt mellom kommuner som grenser til Marka. Innenfor Oslo kommunes grenser planlegges det for eksempel for økt boligfortetting – og dermed for særlig stor befolkningsvekst, spesielt i østlige og sørøstlige bydeler. Veksten i folketallet innebærer også at andelen innvandrere fra andre kulturer vil øke. I dag har 27 % av befolkningen i Oslo minoritetsbakgrunn. Nesten alle bor i Oslos østlige bydeler.

3.2 Friluftsliv - tradisjoner og trender

Statistisk sentralbyrå (SSB) undersøker regelmessig befolkningens levekår og livsvaner, inkludert deltakelsen i friluftsliv, idrett og annen fysisk aktivitet, senest i 2007. Analysene viser et mønster som har vært stabilt over tid: ca. 80 % av befolkningen over 16 år deltar i friluftsliv minst en gang i løpet av ett år. Andelen som bruker Marka mye er betraktelig mindre; en fjerdedel oppgir deltakelse i 3 eller flere lange fotturer i skogen i samme tidsperiode. Friluftsliv står sterkt i befolkningen og er viktigste kilde til fysisk aktivitet i vår samtid. Et stort flertall hevder at de vil utøve mer friluftsliv, om de får mer tid.

Oversikten nedenfor viser hvor stor andel i prosent av befolkningen i Oslo og Akershus som i løpet av 2011 har deltatt i ulike friluftslivsaktiviteter (data hentet fra Statistisk Sentralbyrå):

De mest populære friluftslivsaktivitetene i Marka er kortere spaserturer, dagsturer til fots eller på ski i skogen, badeturer og soling og dagsturer på sykkel. Mens minst halvparten av befolkningen oppgir at de utøver disse aktivitetene, oppgir færre enn 10% at de i løpet av det siste året har deltatt i skøyting på islagte vann, ridning, klatring, juving, eller vært med

på jakt, skiseiling, rafting, elvepadling eller sykkeltur over flere dager. Om lag 35 % hevder at de har vært på minst en bær-, sopp- og fisketur i løpet av et år.

Også nye tradisjoner er under utvikling. Særlig synes unge i alderen 16-25 år å velge bort tradisjonelt turliv til fordel for mer spesialiserte, actionpregede aktiviteter som cross-sykling, snowboard, kiting og ulike vannaktiviteter.

Jenter og kvinner er dessuten mer aktive enn menn i alle aldersgrupper mellom 16-79 år når spaserturer, fotturer, skiturer, sykkeltureturer og turer på skøyter sees samlet. Andelen unge jenter som deltar i krevende friluftslivsaktiviteter er også økende.

Likevel viser deltakelse i friluftsliv et stabilt sosioøkonomisk mønster over tid. De mest aktive finner vi i grupper med høy utdanning og høy inntekt, mens lav aktivitet gjenspeiler grupper med lav utdanning og lav inntekt. Barn i lavinntektsfamilier er mindre aktive enn barn som vokser opp i friluftslivsaktive familier og i familier med tilgang til hytte.

Friluftsliv i Marka er på den ene siden knyttet til tradisjoner som kan oppfattes som et slags lim eller en fellesnevner for norsk kultur og identitet, og som er stabil over tid. Samtidig er Marka en "møteplass" for en rekke brytninger og endringer, som synes mest markerte i de yngre aldersgrupper. Også markaloven kan tolkes i dette perspektivet: Loven skal sikre tradisjon – bevaring av det enkle friluftsliv, kulturminner og "naturlige" naturomgivelser og tilgang til naturnære opplevelser. På den andre siden skal loven gi rom for moderne eller nye friluftslivsaktiviteter, idretter og naturopplevelser. Utviklingen kan beskrives langs to hovedlinjer: *Turtradisjoner* som representerer *kontinuitet i endring* - og *nye*, ofte utstyrs-, areal- og opplæringskrevende *aktivitetstrender*. Med et fellesbegrep kan en si at friluftsliv i vår tid handler om overskuddsopplevelser i natur.

Mulige framtidige utviklingsretninger kan være:

- **Flersidige endringstendenser** som må ses i relasjon til sosioøkonomiske forhold, alder, kjønn, utdanning, etnisitet og faktorer som befolkningsvekst, arealforvaltning og tilrettelegging. Det er ikke gitt at utviklingen bare tar én retning.
- **Turfriluftslivet vil fortsatt være bærende** og i overskuelig framtid vil kortere spaserturer og dagsturer i skog og mark være viktigste former for friluftsliv og fysisk aktivitet for "folk flest", og dermed være av største betydning for folks helse og livskvalitet.
- **Friluftsliv i Marka tar nye former** som ofte er teknologibaserte, lett synlige, arealkrevende, krever intensiv treningsinnsats over lang tid og får stor oppmerksomhet i media som nyheter, ofte ledsaget av ideologiske og praktiske (arealbruks-)konflikter.
- **Vekslende oppsving og nedturer i aktivitetsformer** som i dag en (ny) sykkelbølge, en ny joggebølge og et oppsving i interessen for langrenn, samtidig går flere enn før til fots i skiløypene, mens telemarksbølgen knapt er en synlig krusning. Det tar tid før nye aktiviteter får feste i befolkningen, om de noen gang gjør det.
- **Eldrebolgen** vil dels bety flere aktive i hele Marka på dagtid hele uka, dels en stor gruppe lavaktive som trenger Markas randsone til organiserte, helsefremmende aktiviteter.

- **Globalisering og multikulturalisme med** økt befolkningsvekst og tilflytting medfører økende andel som ikke kjenner Marka fra barndommen av og som har andre naturtradisjoner.
- **Tilgjengelighet** handler om mer enn fysisk/geografisk gangavstand til Marka, målt i minutter eller meter: Kultur og sosial bakgrunn slår sterkere ut dess mer krevende aktivitetene er – og når gangavstanden øker utover 15 minutter til et skogområde.
- **Økende behov for informasjon, organisert opplæring og guidede aktiviteter.** Flere innflyttere betyr flere som trenger å gjøre seg kjent i Marka. Mindre kontakt med naturen i det daglige fører til økende behov for barnehager og skoler å bruke Marka. Det er behov for økt kunnskap om hva som hemmer/fremmer ulike gruppers bruk, for å kunne tilrettelegge på måter som “treffer”.
- **Forebyggende og rehabiliterende folkehelsearbeid.** Behovet for forebyggende helsearbeid vil øke. Nærområdene og lavterskelaktivitet vil her være viktigst.
- **Flere vil bruke randsonen – økende press på tilrettelegging og infrastruktur.** Behovet for anlegg for friluftsliv og idrett vil øke, med eventuelt en mer parkliknende struktur som resultat. Flere mennesker vil medføre økende behov for overvåking og skjøtsel. Utfordringene og behovet vil sannsynligvis være størst i øst og syd.

3.3 Idrett i Marka

Flerbruksplanprosjektet bygger på Stortingsmelding nr. 14 (1999-2000) *Idrettlivet i endring*, som definerer idrett som «*Aktivitet i form av konkurranse eller trening i den organiserte idretten.*» Videre bygger den på kunnskap om idrettsdeltakelse, anleggsutbygging og fremtidsutfordringer slik disse er beskrevet i Oslo kommunes bystyremelding *By i bevegelse* (nr. 4/2001) og *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009 – 2012* (2008), og Akershus fylkeskommune (2010) *Sektorplan. Om anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Akershus 2010 – 2013*. En hovedintensjon for arbeidet med å utvikle en Flerbruksplan for Marka, er at planen skal være et dynamisk planleggingsverktøy, som bl.a. vil forholde seg til fremtidige regionale planer, nasjonal politikk, nye aktivitetstrender og samfunnsendringer.

Den organiserte idretten er Oslo-regionens største frivillige organisasjon og største barne- og ungdomsorganisasjon. Om lag 40 prosent av voksne innbyggerne og 45 prosent av barn og unge mellom 13-19 år er medlemmer i et idrettslag tilsluttet Norges idrettsforbund (NIF).⁴

Det overordnede politiske mål er å tilrettelegge for «idrett og fysisk aktivitet for alle» og ivareta et variert og inkluderende tilbud for alle.

Hovedtrender og endringer i utøvelsen av idrett i Oslo og Akershus sammenfaller med nasjonale mønstre. Hovedtendensene i den nyeste landsrepresentative undersøkelsen av idrettsdeltakelse og trening blant unge i alderen 13-19 år, fra 2010, viser stor grad av *stabilitet* over tid. 85 prosent av de unge har vært medlem av et idrettslag, mens kun 15 prosent aldri har vært medlem i et idrettslag. Frafallet fra organisert idrett skjer vanligvis i

⁴ Fremstillingen bygger på datamateriale fra de landsrepresentative *Ung i Norge*-undersøkelsene fra 2010, 2002 og 1992 der om lag 12.000 unge i alderen 13-17 år har deltatt, analysert av Seippel, Ø., Strandbu, Å. og Aaboen Sletten, M. (2011). *Ungdom og trening. Endring over tid og sosiale skillelinjer*. NOVA-rapport 3/11.

16-19 års alder. I dag kan det synes som at frafallet begynner tidligere. Andelen av befolkningen som er medlem av idrettslag faller med økende alder.

Omtrent like mange gutter og jenter mellom 13-19 år oppgir å være medlemmer i idrettslag tilsluttet NIF. Treningssentrene som tidligere var dominert av jenter, blir i dag brukt om lag like mye av begge kjønn. Flere jenter enn gutter oppgir at de trener på egenhånd. Det fører til et totalbilde som viser at flere jenter enn gutter i dag trener regelmessig. Aktivitetene de deltar i er imidlertid forskjellige, nå som før. Minst aktive, og også mest underrepresentert som medlemmer i idrettslag, er jenter med minoritetsbakgrunn.

Også når det gjelder hvor ofte de unge trener i idrettslag, er stabilitet et gjennomgående trekk. I 2010 oppgir 45 prosent av de unge at de har trent i et idrettslag den siste uka, 32 prosent har trent på treningssenter, mens 16 prosent kun trente på helsestudio. Andelen som trener i idrettslag faller med økende alder. Samtidig stiger antallet som trener i treningssentra med økende alder. Et tydelig endringstrekk er at trening i helsestudio er den formen for trening som øker mest. 22 prosent av de unge mellom 13 og 19 år oppgir at de kun trimmer på egen hånd.

Når det gjelder det samlede aktivitetsnivået er det mye som tyder på at dette er redusert: Få unge oppfyller helsemyndighetenes krav om 60 minutters trening hver dag (Anderssen 2008). Aktivitetsnivået faller med økende alder – et fall som hadde vært større uten en vekst i treningen på treningssentra.

Blant godt voksne og den eldre delen av befolkningen er det turer til fots og på ski i større utmarksarealer, samt bruk av turstier og turløyper som dominerer. Et annet stabilt trekk blant de som trener, er at de fleste i alle aldre, driver med egentrening - utenfor idrettslag og treningssentra. De anleggene som blir mest benyttet av hele befolkningen er friluftslivsanlegg. Flere undersøkelser viser at nær to-tredjedeler av de som er regelmessig aktive, benytter turstier, turløyper og turveier, over halvparten bruker større utmarksarealer for tur- og friluftaktiviteter, mens om lag en tredjedel bruker lysløyper. Deretter kommer svømmehaller og treningssentra. Mønsteret er stabilt over tid. Anlegg som særlig er beregnet for den organiserte idretten, som flerbrukshaller og fotballbaner, brukes i snitt av mindre enn en fjerdedel av de som trener regelmessig.

Behovet for nye idrettsanlegg beskrives i offentlige regionale plandokumenter som stort. Sett i grønt perspektiv kan arealbehov og støyproblematikk knyttet til definerte behov for flere flerbrukshaller, nærmiljøanlegg og behovet for flere kunstgressbaner og andre anlegg, utfordre behovet for grønne lunger i bysonen. Behovet for skianlegg vil særlig kunne representere et press på Markas randsone.

3.4 Natur- og kulturopplevelser – forventninger, behov og livskvalitet

Markas opplevelsesverdier er knyttet til variasjon og kontraster i naturkvaliteter og landskapsformasjoner, så vel som til kulturminner, kulturlandskaper og utsiktspunkter, i kombinasjon med et biologisk mangfold bestående av en rik flora og fauna, inklusive et yrende fugleliv og levedyktige bestander av ville dyr.

Ferdsl langs vann og vassdrag, på gamle stier og ferdselsårer gir mange gode opplevelser og også kunnskaper om og forståelse for samspillet mellom natur og folks måter å leve på, opp gjennom historien og dermed også perspektiv på vår egen tid og egne livsvaner. For mange er tilgjengelighet til Marka, i form av merkede stier og stuer, og varierte skogsmiljøer i Markas randsone en forutsetning for naturkontakt og naturopplevelser i det daglige. Verdien av å vite at en beveger seg i utkanten av et større sammenhengende skogområde kan ikke undervurderes. Dette gjelder både av hensyn til undervisning og forskning, og av hensyn til opplevelsesmulighetene for folk flest, så vel som for grupper og enkeltpersoner som søker inn til hjertet i Marka, for i stillhet og ro, å oppleve:

- Forekomster av varig vernet og riktig gammel skog
- Variasjoner i skogens struktur, vertikalt og horisontalt
- Forekomster av store og spesielle trær og fantasiskapende elementer
- Urørte, vernede partier
- Gamle stier, andre kulturminner og gamle kulturlandskap
- Biologisk mangfold og truede/sårbare arter
- Utsiktspunkter
- Romopplevelse

For å sikre friluftsliv som et viktig helsefremmende kulturelement, vil det være behov for å bevare områder i markagrensen mest mulig uberørt, for nærrekreasjon og daglig fysisk aktivitet, kombinert med naturopplevelser.

Videre vil det være behov for å utvikle informasjon, organisert opplæring og organiserte turer, i et omfang som imøtekommer befolkningsveksten. Kunnskapsbaserte tiltak tilpasset grupper med ulike sosiokulturelle og fysiske forutsetninger, vil også gi muligheter for naturkontakt og naturopplevelser i det daglige, og hindre økende sosiale ulikheter i helse og livskvalitet.

3.5 Tilgjengelighet og samfunnsplanlegging

Målsettingen ved bruk av prinsippet om universell utforming, er tilgjengelighet og brukbarhet for alle gjennom de ordinære løsningene. Det kreves derfor:

- Økt generell planleggingskompetanse kombinert med spesifikk kunnskap om Marka, kunnskap om ulike befolkningsgruppers behov, og hvordan disse berøres av de ulike tiltakene
- Aktiv brukermedvirkning slik at hensynet til de ulike gruppene kommer frem i starten av planleggingen

Samfunnsplanlegging som tar hensyn til tilgjengelighet forutsetter:

- Kunnskap om ulike befolkningsgrupper (eldre, barn, funksjonshemmede, etniske og språklige minoriteter)
- Overordnede mål (omgivelser og publikumstjenester skal være tilgjengelig for alle)
- Metodikk for å vurdere behov (konsekvensutredninger – hva vil tiltaket medføre for personer med ulik funksjonsevne)
- Bedre planfremstilling og beslutningsgrunnlag (formulering av operative mål, drøfting av måloppnåelse, tydelig beskrivelse av konsekvenser for ulike befolkningsgrupper)

- Brukermedvirkning (få oversikt over ulike gruppers behov, og få hensynet til de enkelte gruppene frem i oppstartfasen i all planlegging).⁵

⁵ Kilde: Norges handikapforbund, Oslo.

4 Visjon for vern og bruk av Marka

Marka - unik og umistelig for naturopplevelse, helse og trivsel.

5 Mål for vern i og flerbruk av Marka

5.1 Markagrensen

- Markagrensen må ligge fast

5.2 Naturens mangfold

- Naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser må tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden (naturmangfoldloven)

5.3 Kulturlandskap og kulturminner

- Kulturlandskap, kulturmiljøer og kulturminner må bevares

5.4 Skogen

- Skogen må forvaltes og drives på en bærekraftige og miljøvennlig måte med avgjørende vekt på hensynene til biologisk mangfold, landskap, natur- og kulturverdier, friluftsliv, naturopplevelse og idrett

5.5 Vann og vassdrag

- Vann og vassdrag må bevares som verdifull naturressurs, som drikkevann, som biotop for vannlevende organismer og for fiske og friluftsliv
- Alle regulerte vassdrag må sikres en tilfredsstillende minstevannføring

5.6 Viltet

- Viltet og viltets leveområder må forvaltes slik at naturens produktivitet og artsrikdom opprettholdes

5.7 Menneskets fristed

- Marka må være et fristed der menneskene kan søke vekk fra hverdagen og oppleve naturens skjønnhet, ro og stillhet

5.8 Friluftsliv, naturopplevelse og idrett

- Marka må forvaltes og tilrettelegges for friluftsliv, naturopplevelse og idrett på en bærekraftig, miljøvennlig og framtidrettet måte
- Spesielt verdifulle friluftsområder må sikres varig vern (markalovens § 11)

5.9 Sørkedalen, Maridalen, Rausjøgrenda og markaplassene

- Sørkedalen og Maridalen må bevares og utvikles som jord- og skogbruksbygder, kulturlandskap, rekreasjonsområder og levende lokalsamfunn
- Rausjøgrenda, Losby, markagårdene og markaplassene må bevares som spesielt viktige kulturmiljøer
- Den faste bosettingen må opprettholdes og kulturlandskapet må skjøttes

5.10 Økt bruk og støtte til økt bruk

- Befolkningen i alle aldre, spesielt barn, unge, eldre, etniske minoriteter og lavaktive grupper, må gjennom økt organisert opplæring og allsidige aktivitetstilbud stimuleres til å bruke Marka
- Den offentlige støtten til organisasjonenes virksomhet i Marka må økes

5.11 Åpenhet og medvirkning

- OOF og medlemsorganisasjonene med interesser i Marka må sikres innsyn og medvirkning i alle markasaker

6. Anbefalinger for forvaltning, vern, drift og tilrettelegging

6.1 Marka – grensen og infrastrukturanlegg

- Markagrensen må utvides der viktige natur- og friluftsinnteresser trues
- Nye infrastrukturanlegg som kraftlinjer, veier, jernbaner, damanlegg m.v må ikke anlegges

6.2 Naturens mangfold – forvaltning og vern

- Naturen er den svake part som trenger beskyttelse
- Naturen må forvaltes etter de miljørettslige prinsippene i naturmangfoldloven, kunnskapsgrunnlaget (§ 8), føre-var-prinsippet (§ 9), samlet belastning (§ 10), kostnader bæres av tiltakshaver (§ 11) og miljøforsvarlige teknikker (§ 12)
- Forvaltning og skjøtsel må skape og opprettholde livskraftige bestander av plante- og dyrearter som naturlig hører hjemme i skog- og jordbrukslandskapet
- Det må etableres restaureringsområder for naturtyper som er svakt representert
- Truede og utvalgte naturtyper må vernes (naturmangfoldloven §§ 52-56)
- Økologiske funksjonsområder for bestemte arter må sikres varig vern (naturmangfoldloven § 38)
- Større områder med en bestemt type natur og et rikt og variert biologisk mangfold må sikres varig vern som naturreservater (naturmangfoldloven § 37)
- Prioriterte arter må vernes (naturmangfoldloven §§ 23 -24)

6.3 Kulturlandskap og kulturminner – forvaltning og vern

- Kulturlandskap, kulturmiljøer og kulturminner må registreres, restaureres og vedlikeholdes
- Alle kulturminner fra før 1537 er automatisk fredet etter kulturminneloven, men også yngre kulturminner er verdifulle og må bevares
- Kulturminner av nasjonal eller regional interesse som for eksempel stier, løypetraseer og veifar må vernes (kulturminneloven)
- Natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende, bør vernes som landskapsvernområde (naturmangfoldloven § 36)

6.4 Skogen – forvaltning, skjøtsel og drift

- Skogbruket må gjennom skogbruksforskriften for Marka og naturmangfoldloven bidra til å bevare og utvikle Markas kvaliteter knyttet til biologisk mangfold, landskap, kulturminner, friluftsliv, naturopplevelse, idrett og vannforsyning
- Miljøinformasjon om skogeiendommer, driftsplaner, registrerte naturverdier og opplevelsesverdier, bør finnes tilgjengelig på et sentralt nettsted
- All godkjent hogst må legges ut på et sentralt nettsted. OOF og berørte medlemsorganisasjoner må varsles særskilt
- Skogbruket må FSC-sertifiseres

6.5 Vann, vassdrag, fiskestell og fiske – forvaltning og tilrettelegging

- Det må ikke gjennomføres tiltak som kan få negative konsekvenser for vannets kvalitet, mengde, biologiske mangfold eller naturlige løp

- Langs vann og vassdrag må det bevares og utvikles en funksjonell kantsone
- Et 100-metersbelte langs vann og vassdrag med helårssikker vannføring må skjermes mot større bygge- og anleggstiltak
- Fiskeforvaltningen baseres på naturmangfoldloven (§§ 16 - 18)
- Det skal legges til rette for en effektiv fiskekultivering i de vann det er behov for dette
- Alle frie vann bør åpnes for fiske for allmennheten
- Det bør bli et felles fiskekort for hele marka
- Alle vann ovenfor inntaksvannsmagasiner bør åpnes for fiske
- Det må ikke gjennomføres tiltak som kan hindre fiskens frie vandring
- Gytebekker må vedlikeholdes slik at gytemulighetene blir tilfredsstillende
- I alle kommuner må det vurderes om et eller flere nærvann kan tilrettelegges for funksjonshemmede, med fiskebrygge, gapahuk og grillsted
- Det må gis offentlig støtte til tiltak som bidrar til at allmennheten får gode og rimelige fisketilbud

6.6 Viltstell og høsting – forvaltning og jakt

- Viltforvaltningen baseres på naturmangfoldloven (§§ 16 – 18)
- Viltområder og biotoper må registreres og tas hensyn til i alle planer
- Spesielle viltbiotoper må bevares og forbedres
- Jakten må være bærekraftig
- Jakt skal i områder av Marka hvor den er tillatt etter gjeldende lov og forskrift, utøves slik at den ikke er til hinder eller ulempe for det øvrige friluftslivet, og bør ikke foregå lørdag og søndag i mye brukte turområder

6.7 Menneskets fristed

- Retningslinjene for støy i støyutsatte områder skal legges til grunn
- Høyttaleranlegg må kun benyttes til speakertjeneste
- Ikke-kommersielle stands, møter og arrangementer med markainnhold kan tillates ved innfallsportene til Marka
- OOF og medlemsorganisasjonene bør få tillatelse til å ha stands på markastuene og faglige og/eller kulturarrangementer på egnede steder inne i Marka

6.8 Sørkedalen, Maridalen, Rausjøgrenda, Losby og markaplassene Sørkedalen

Det må utarbeides en samlet plan for dalens framtidige utvikling med grunnlag i markalovens § 6

- **Maridalen**
Det må bevilges tilstrekkelige midler slik at tiltakene i forvaltningsplanen for landskapsvernområdet kan bli gjennomført, og vedlikeholdet fulgt opp
- **Rausjøgrenda, Losby, markagårdene og markaplassene**
Det bør utarbeides en plan for restaurering og vedlikehold av kulturlandskapet og bevilges midler til de tiltakene som blir anbefalt. Nødvendige tiltak for å opprettholde den faste bosettingen må gjennomføres

6.9 Tiltak for økt bruk og støtte til tiltak for økt bruk

- Det er viktig at alle organisasjonene samler seg om organiserte opplærings- og aktivitetsopplegg. Formålet vil være å utvikle kunnskapsbaserte tiltak tilpasset grupper med ulike sosiokulturelle og fysiske forutsetninger, samordne og koordinere tilbudene og arbeide for økt og forutsigbar offentlig støtte til virksomheten
- Det er fastslått at friluftsliv og fysisk aktivitet har meget stor betydning for befolkningens fysiske og mentale helse og trivsel. For å hente ut størst mulig helsegevinst på kort og lang sikt, vil støtte til de frivillige organisasjonenes virksomhet i Marka være vel anvendte midler. OOF med tilslutning fra medlemsorganisasjoner som forvalter ulike friluftslivs- og naturverninteresser i Marka ber om at den offentlige støtten til dette arbeidet økes og at det gis faste rammetilskudd til tiltak som går over flere år

6.10 Åpenhet og medvirkning

- En avgjørende forutsetning for et godt samarbeid, for å finne fram til enighet og forebygge konflikter, er at alle parter åpner for innsyn og medvirkning på et tidligst mulig tidspunkt, både i behandlingen av markasaker generelt og plansaker spesielt. OOF med medlemsorganisasjoner vil legge åpenhet og medvirkning til grunn for sin virksomhet og ber offentlige myndigheter, offentlige og private eiere og andre om å gjøre det samme
- Det bør opprettes et sentralt nettsted der organisasjoner, offentlige etater, skogeiere m.fl. legger ut nærmere spesifisert markainformasjon. Kommunene legger ut søknader om tiltak etter markaloven, søknader om veibygging etter skogsveiforskriften, godkjente hogster etter skogbruksforskriften og andre markasaker kommunene får melding om

7. Anbefalinger for vern og tilrettelegging for friluftsliv og idrett

7.1 Prinsipper for tilrettelegging

De prinsipper for tilrettelegging som legges fram skal forstås og anvendes med markaloven som premiss og ramme. Dette gjelder særlig § 5 (Forbud mot bygge- og anleggstiltak) og § 9 (Tilrettelegging for ferdsel, stier og løyper) med krav om tillatelse, eventuell reguleringsplan, men også § 14 (Søknad om tiltak).

- Tilrettelegging for idrett er avgrenset til å gjelde idrett som kan innpasses i Marka
- Ved anlegg av nye tiltak og utbedring av anlegg/tiltak skal muligheter for flerbruk alltid vurderes
- Større idrettsanlegg skal i størst mulig grad samlokaliseres og plasseres så nær bebyggelsen som mulig, men slik at det samtidig legges vekt på befolkningens behov for grønne omgivelser og turområder (Energi- og miljøkomiteen)
- Anlegg må ikke blokkere adkomsten til Marka
- For å beskytte og bevare plante- og dyrelivet, naturforekomster eller spesielle naturkvaliteter, kan friluftsliv- og idrettsaktiviteter begrenses i spesielle områder
- For alle anlegg og tiltak i Marka må det foreligge tillatelse fra grunneieren

7.2 Vern av spesielle områder for friluftsliv

- Spesielt verdifulle friluftsområder må sikres varig vern (markaloven § 11)

7.3 Anbefalinger og krav til standard for anlegg og tiltak for friluftsliv og idrett

Rullestoltrase (rullestoler, spasing, barnevogner)

- I alle kommuner må det vurderes om det kan anlegges en eller flere rullestoltraseer.
- Traseen skal ha bærelag for hjulredskap og spesialgrus toppdekke. Bredden skal være maks 2,5 m
- Der det er praktisk mulig skal traseen tilfredsstillende stigningskravene for hånddrevet rullestol
- Traseen vedlikeholdes regelmessig og kan brøytes og strøs

Sti

- Ryddes i 1 - 2 meters bredde og kvistes i ca. 3 meters høyde
- Over myrer og bløte partier legges ca. 30 cm. brede gangbaner uten mellomrom
- Over bekker bygges broer med ca. 1 meter bredde
- Gangbaner og broer bygges av stedeegne eller forurensningsfrie materialer
- Stier, gangbaner og broer vedlikeholdes regelmessig
- Stier må ikke benyttes som driftsveier eller til tømmertransport

Sykelsti

- Opparbeides og vedlikeholdes som vanlig sti
- Over myrer og bløte partier legges ca. 30 cm. brede gang- og sykkelbaner uten mellomrom
- For å forbinde sykkelveier for vanlige syklist og syklist med sykkeltilhenger legges ca. 1 meter brede gangbaner over myrer og bløte partier

Terrensykkelanlegg

- For å unngå konflikter mellom terrensyklistere og andre markabrukere kan det i utvalgte områder etableres egne traseer for trening og konkurranser

Natursti

- Naturstier kan anlegges fra sentrale turutgangspunkter

Ridesti

- Der ridning er i konflikt med andre brukergrupper, kan det ryddes, merkes og opparbeides enkle ridestier

Skiløyper

- Upreparert skiløype ryddes og kvistes slik at den blir framkommelig
- Terrenningrep må søkes unngått eller begrenset til et minimum der sti og løype følger samme trasé
- Skiløypene vedlikeholdes regelmessig. Plantevernmidler skal ikke benyttes
- OOF er kjent med at Miljøverndepartementet utarbeider retningslinjer for behandling av skiløyper i henhold til markaloven. Når retningslinjene foreligger, vurderer styret om skiløypestandarder skal innarbeides

Lysløyper⁶

- Alt. 1 Belysning av eksisterende barmarkstrasé
- Alt. 2 Planert trasé i ca. 3 m bredde
- Alt. 3 Trasé opparbeidet i ca. 3 m. bredde med bærelag for hjulredskap og grus toppdekke
- Miljøvennlige stolper og armaturer og lysanlegg i henhold til NS-EN 12193 Strømtilførsel gjennom jordkabel
- Lysløypene vedlikeholdes regelmessig. Prepareringen har første prioritet

Trenings- og konkurranseanlegg for langrenn⁷

- Opparbeidet stadionområde med sekretariatsbygg
- Garderobeanlegg/varmestue
- Enveisløype for klassisk og fristil – total bredde 5 meter (3 meter med bærelag og grus toppdekke for hjulredskap og 2 meter tilsådd)
- To-veisløype for klassisk- og fristil – total bredde 9 meter (3 meter med bærelag og grus toppdekke og 6 meter tilsådd)
- Snøproduksjonsanlegg
- Lysanlegg
- Høytaleranlegg

Trenings- og konkurranseanlegg for skiskyting⁸

- Opparbeidet stadionområde med sekretariatsbygg

⁶ Jf. spillemiddelkravene.

⁷ Jf. krav til et komplett anlegg, Skiforbundets anleggsveileder.

⁸ Jf. krav til et komplett anlegg, Skiskytterforbundets anleggsveileder.

- 50 meters skytebane
- Strafferunde
- Garderobeanlegg/varmestue
- Enveisløype for klassisk og fristil – total bredde 5 meter (3 meter med bærelag og grus toppdekke for hjulredskap og 2 meter tilsådd)
- Toveisløype for klassisk- og fristil – total bredde 9 meter (3 meter med bærelag og grus toppdekke og 6 meter tilsådd)
- Snøproduksjonsanlegg
- Lysanlegg
- Høytaleranlegg

Alpinanlegg⁹

- Entréområde med driftsbygning og varmestue
- Heisanlegg
- Snøproduksjonsanlegg
- Lysanlegg
- Høytaleranlegg

Hoppanlegg¹⁰

- Driftsbygning og varmestue
- Heisanlegg
- Snøproduksjonsanlegg
- Lysanlegg
- Høytaleranlegg

Ro- og padleanlegg

- Ved nærvann med god adkomst kan det etableres ro- og padleanlegg. Anlegget bør være tilrettelagt for funksjonshemmede

Badeplasser

- I alle kommuner der det er praktisk mulig bør det ved nærvann opparbeides minst en offentlig badeplass med rullestolrampe, HC-badebrygge og HC-toalett
- Området må til enhver tid holdes ryddig og velstelt. Toalettene må renholdes i henhold til hygieneforskriften
- Ved skogsvann som er spesielt godt egnet for bading, bør det ryddes mindre oppholdsområder

Rasteplasser

- På egnede steder i randsonen av Marka kan det legges til rette for opphold med bord/benk og permanent ildsted

Klatreområder

- På egnede steder kan det etableres klatreområder med oppholdsområde og permanente festebolter i fjellet

⁹ Jf. krav til et komplett anlegg, Skiforbundets anleggsveileder.

¹⁰ Jf. krav til et komplett anlegg, Skiforbundets anleggsveileder.

Utsiktsområder

- Fine utsiktspunkter registreres, kartfestes, ryddes og vedlikeholdes

Markastuer og markahytter

- Serverings- og overnattingssteder som har adkomst for rullestolbrukere bør være tilrettelagt for disse
- Det bør etableres nye ubetjente hytter og hytter med servering i de markaområdene som i dag har begrenset tilbud

Støyende anlegg og aktiviteter

- Eksisterende anlegg må støydempes så mye som praktisk mulig
- Bruken av anleggene må begrenses til et absolutt minimum når turtrafikken er stor

Private hytter

- Det bør ikke tillates å bygge vei eller føre fram strøm i luftledning til private hytter

Offentlige transporttilbud¹¹

- Dagens kollektivtilbud må markedsføres bedre og tydeliggjøres i alle medier. Det må settes opp informasjonstavler på utvalgte holdeplasser og stasjoner. Det må være tydelig skilting og merking av veier, stier og løyper ut fra alle holdeplasser og stasjoner som er naturlige innfallsporter til Marka
- Der kollektivtilbudet til Marka i dag ikke er tilfredsstillende, vil OOF og medlemsorganisasjonene arbeide for å bedre tilbudet i samarbeid med Ruter, NSB/Jernbaneverket og andre aktuelle kollektivselskaper
- For å stimulere til økt bruk av offentlige transportmidler til Marka, er rimelige og familievennlige billettpriser meget viktig. Busser, T-baner og tog som tilbyr transport til Marka, må være innredet eller utstyrt slik at de kan ta med ski, sykler, rullestoler og barnevogner

Utfartsparkeringsplasser

- Utfartsparkeringsplasser kan anlegges ved offentlige veier i randsonen til Marka
- I rimelig nærhet til idrettsanlegg, må det opparbeides parkeringsplasser
- På aktuelle utfartsparkeringsplasser må det avsettes HC-plasser
- Vinterutfartsparkeringsplasser kan etableres ved sentrale turutgangspunkter i randsonen til marka
- På enkelte store utfartsparkeringsplasser med dokumentert behov, bør det være HC-toalett
- Parkering på offentlige utfartsparkeringsplasser bør være gratis

¹¹ Perspektivet og behovet utvikles gjennom et eget delprosjekt kalt: *Ut i Marka med buss og bane*.

8. Prinsipp og anbefalinger for flerbruk

8.1 Prinsipp for flerbruk

- Flerbruk i fordragelighet i fellestraseer (FiFiF).

8.2 Anbefalinger for flerbruk

Ridning

- Ridning bør kun foregå på veier og ridestier i barmarksesongen og på brøytete traseer om vinteren
- Ridning bør ikke foregå søn- og helligdager mellom kl. 1100 og 1500
- I Oslo kommunes skoger i Oslo er det kun tillatt å ri på grusede skogsbilveier og spesielt anviste traseer i barmarksperioden og på brøytete skogsbilveier og spesielt anviste traseer i vinterperioden. Ridning er ikke tillatt mellom kl. 1100 og 1500 på søn- og helligdager (forskrift med hjemmel i friluftslovens § 2)

Sykling

- Syklister som benytter Marka til trening bør unngå de mest trafikkerte veiene når turtrafikken er stor
- Sykkelkonkurranser må avvikles i permanente traseer eller godkjente engangstraseer

De 10 sykkelvettreglene¹²:

1. Vær omtenksum og hyggelig i møte med turgåere
2. Du har alltid vikeplikt for fotgjengere
3. Begrens farten slik at du ikke er til fare eller ulempe for andre, særlig langs veier og stier som innbyr til høy hastighet, eller i uoversiktlige partier
4. Brems ned til gangfart i god tid før du passerer andre på smal sti
5. Ikke lag nye spor. Dersom du ikke har ferdigheter til å forsere en hindring, gå av sykkelen
6. Unngå å sykle på spesielt sårbare stier like etter perioder med mye nedbør
7. Ikke lag stien bredere ved å sykle utenom vanndammer eller hindringer
8. Bær sykkelen gjennom myrområder slik at det ikke dannes dype spor
9. Ikke lås bakhjulet i bratte nedoverbakker
10. Dersom to syklister møtes i en bakke, har den som sykler oppover forkjørsrett

Orientering

- Turorientering og orienteringskonkurranser må arrangeres i henhold til retningslinjene for o-idrettens forhold til natur, miljø og friluftsliv
- Samlingsplassen må være godkjent av grunneieren

Ferdse på golfbaner

- Utenom golfsesongen må det være fri ferdsel på golfbaner

¹² Kilde: Norsk Organisasjon for Terrengsykling (NOTS).

Bål

- Fra 15. april til 15. september er det forbudt å gjøre opp ild i skog og mark, unntatt i godkjente ildsteder. Primus, propanapparat og grill på ben kan benyttes hele året, under forutsetning av at det utvises forsiktighet og grillkullet slukkes forsvarlig

Båndtvang

- Det er generell båndtvang i tiden 1. april til 20. august. Båndtvangen gjelder ikke godkjente hundelufteområder

Motorisert ferdsel på skogsbilveier

- Bilkjøring til private hytter må innskrenkes mest mulig. På lørdager, søn- og helligdager bør det ikke kjøres mellom kl. 1000 og 1700

Informasjonstavler og informasjonsplakater

- Informasjonstavler kan settes opp ved innfallsporter til Marka. All aktuell informasjon må samles på disse tavlene
- For å informere om skogsdrift, anleggsvirksomhet, stenging eller omlegging av løyper og stier eller andre spesielle forhold, bør det settes opp informasjonsplakater på stedet
- Eier eller bruker av grunn må ikke vanskeliggjøre eller forby ferdsel, opphold, bading eller høsting som er tillatt etter frilufsloven.

Skilting og merking – DNT Oslo og Omegn og Skiforeningens retningslinjer

- Stier merkes med blå merker og skiltes med standard treskilter med grønn bunn og blå skrift i henhold til DNT Oslo og Omegns instruks. Turistforeningens logo monteres på skiltet
- Skiløyper merkes med røde merker og standard treskilter med grønn bunn og rød skrift i henhold til Skiforeningens instruks. Skiforeningens logo monteres på skiltet
- Der stier og løyper følger samme trasé, merkes traseen med blå og røde merker. Traseen skiltes med standard treskilt med grønn bunn og rød skrift. Det ene feltet i retningspila er rødt med påmalt: Løype. Det andre feltet i pila er blått med påmalt: Sti. Turistforeningens og Skiforeningens logo monteres på skiltet
- Retningslinjene for skilting av stier og løyper må utformes slik at antall skilt i sti- og løypekryss begrenses mest mulig
- Sykkeltraseer skiltes i veikryss og vei/stikryss med standard treskilter med grå bunnfarge og svart sykkelsymbol, pil og skrift. Skiforeningens logo monteres på skiltet. Sykkeltraseene merkes ikke

Spesiell skilting og merking

- Spesielle løyper merkes med gule merker og skiltes med standard treskilter med grønn bunn og gul skrift
- Sykkeltraseer skiltes i kryss, men merkes ikke

Reklame

- Permanent reklameoppsett bør kun tillates på idrettsarenaer

- Midlertidig reklameoppsett bør tillates på samlingsplass for o-løp og andre midlertidige start- og innkomstarenaer
- Reklame på skilter, langs konkurransetraseer og utendørs på serveringssteder bør ikke tillates

9. Kraftlinjer, telefonlinjer og antennestasjoner

- Dersom det ikke er mulig å unngå nye kraftlinjer gjennom Marka, må strømmen føres fram i jordkabel
- Når det må bygges nye telefonlinjer eller eksisterende telefonlinjer må skiftes ut, må luftspenn erstattes med jordkabel
- Det bør ikke gis tillatelse til å bygge nye antennestasjoner i Marka.
- Skogen i og langs kraftlinjene må skjøttes slik at virkningen avdempes best mulig, samtidig som det tas hensyn til viltet
- Systematisk kapping av all vegetasjon i stubbehøyde i kraftlinjetraseene må ikke gjennomføres
- Plantevernmidler må ikke benyttes

10. Revidert skogbruksforskrift – vedlegg til Flerbruksplan for Marka

Etter at Stortinget hadde vedtatt markaloven, utarbeidet OOF og NOA et forslag til revidert skogbruksforskrift som ble behandlet på et møte med OOF og berørte medlemsorganisasjoner. Den 06.07.2009 ble forslaget sendt Landbruks- og matdepartementet og Miljøverndepartementet.

OOF og involverte medlemsorganisasjoners forslag er basert på den kunnskap vi i dag har om hvorledes skogen i Marka bør forvaltes, skjøttes og driftes for å oppfylle markalovens formål om å fremme og tilrettelegge for friluftsliv, naturopplevelse og idrett, og bevare et rikt og variert landskap og natur- og kulturmiljø med kulturminner.

Når OOF mottar Landbruks- og matdepartementets høringsutkast, vil OOF utarbeide et forslag til fellesuttalelse. Forslaget vil bli sendt organisasjonene, sammen med invitasjon til et møte for å behandle uttalelsen. Et bearbeidet høringsforslag vil deretter bli sendt organisasjonene med anmodning om tilslutning.

Den reviderte skogbruksforskriften vil bli vedlegg til dokumentet : Visjon, mål og anbefalinger for Marka.

Kilder

Akershus fylkeskommune (2010) *Sektorplan. Om anlegg for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet i Akershus 2010 – 2013.*

Miljøverndepartementet (2000). Stortingsmelding nr. 39 () Friluftsliv - ein veg til høgare livskvalitet.

Kulturdepartementet (1999). Stortingsmelding nr. 14 (1999-2000) *Idrettslivet i endring.*

Oslo kommune (2001). Bystyremelding nr. 4 *By i bevegelse: Om fysisk aktivitet og friluftsliv.*

Oslo kommune (2008). *Plan for idrett og friluftsliv i Oslo 2009 - 2012.*

Seippel, Ø., Strandbu, Å. og Aaboen Sletten, M. (2011). *Ungdom og trening. Endring over tid og sosiale skillelinjer.* NOVA-rapport 3/11.